

GRATANGEN KOMMUNE

KOMMUNAL MÅLSETTING FOR HJORTEVILTFORVALTNING 2022 – 2025

Vedtatt i Viltnemda 08.11.2022 sak 26/22

Innhold **Side**

Innledning	3
Bakgrunn	3
Lowverket - § 1. Formål § 3. Mål for forvaltning av elg, hjort og rådyr	4
Historikk	5
Organisering:	6
- Forvaltningsmål og styringsverktøy for elg	6
- Forvaltningsmål og styringsverktøy for Midt-Troms	6
- Kommunalt viltorgan	7
- Elgforvaltning i Gratangen	7
Bestandsutvikling:	8
- Bestandsstørrelse/utvikling Gratangen forvaltningsområde	9
- Kjønnssammensetning og reproduksjon	9
- Andre samfunnsinteresser	9
Målsetting	10
- Hovedmål	10
Rapportering og håndheving	11
Det er din plikt å melde fra om påkjørt dyr	12
-Plikter ved trafikkuhell	12
- Hjelpeplikt	12
Kommunens ansvar og plikt	12
Kommunens varslingsliste	13

INNLEDNING

Hjorteviltet, som her i Gratangen kommune består av elg, kan være en viktig ressurs. For grunneiere kan den utgjøre en inntektskilde, for jegere er det avkobling og rekreasjon, og for allmennheten er den en del av faunaen som kan gi fine naturopplevelser.

§3 i Forskrift om forvaltning av hjortevilt sier at:

”Kommunen skal vedta målsettinger for utviklingen av bestandene av elg, hjort, og rådyr der det er åpnet for jakt på arten(e).

Målene skal blant annet ta hensyn til opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane.”

I tillegg har Troms fylkeskommune vedtatt mål og retningslinjer for forvaltning av elg og hjort i Troms.

§19 i forskrift om forvaltning av hjortevilt, første ledd sier at:

” Kommunene kan godkjenne en flerårig, maksimalt 5-årig, bestandsplan for et vald eller et bestandsplanområde godkjent for jakt på elg og/eller hjort, og som disponerer et areal på minimum 20 ganger minstearealet. Planen skal inneholde målsetting for bestandsutviklingen og plan for den årlige avskytingen i antall, fordelt på alder og kjønn. Planens målsetting skal være i samsvar med kommunens mål for å bli godkjent, jf. § 3.”

Disse målsettingene er utarbeidet på bakgrunn av nasjonale føringer, fylkeskommunale mål, og den kunnskapen vi har om hjortevilt i Gratangen kommune.

Målsettingene kan fremstå som forholdsvis detaljerte, men dette anses nødvendig inntil kunnskapen om, og erfaringen med, bestandsplaner blir bedre blant jaktrettighetshaverne.

Målsettingene vurderes på nytt etter 4 år, slik at man i henhold til rundskriv av februar 2012 Viltloven – forvaltning av hjortevilt kommer inn i et rulleringsregime hvor de evalueres innenfor hver valgperiode, og slik at de utarbeides i overgang fra gammelt til nytt utvalg. Valdene må forholde seg til denne å legge frem bestandsplaner for maks 4 år.

Bakgrunn:

Elgen er vårt største storvilt og er blant de viktigste viltressursene i Norge. Som næringsressurs har den stor økonomisk betydning, både for lokalbefolkningen, grunneiere, jegere og resten av samfunnet.

En viktig oppgave for kommunen er å vedta målsettinger for utviklingen av elgbestanden. Kommunen må da vedta konkrete og etterprøvbare målsettinger.

Jaktrettshaverne har ansvaret for bestandsplanleggingen, organisering og tilrettelegging av jaktutøvelsen. For å sikre en god og stammerettet forvaltning, som kan gi best mulig

avkastning over tid, bør forvaltningen i størst mulig grad skje gjennom flerårige og velfungerende bestandsplaner.

Kommunens ansvar i forvaltningen av elgbestanden vil bl.a. være å tilpasse bestanden til leveområdets bæreevne. Forvaltningen skal ivareta elgbestandens og leveområdenes produktivitet og mangfold. Kommunen har også ansvaret for å balansere hensynet til jaktinteressene mot øvrige samfunnsinteresser. Det betyr i all hovedsak at forvaltningen skal sikre at størrelsen på elgbestanden ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser ([hjorteviltforskriften § 1](#)) som f.eks. faren for trafikkulykker, skade på skog og innmark og biologisk mangfold. Det er derfor viktig at kommunen utarbeider kommunale målsettinger i elgforvaltningen.

Loverket

Jakt og fangst på elg reguleres gjennom:

[Naturmangfoldloven](#), [Dyrevelferdsloven](#) og [Viltloven](#)

med tilhørende forskrifter. [Hjorteviltforskriften](#) og [Jaktforskriften](#) er de mest sentrale.

Hjorteviltforskriften setter krav om kommunal målsetting for forvaltning av elgstammen. Se også forskriftens veileder, [M-478 2016](#). Samt Strategi for forvaltning av hjortevilt, DN rapport 8-2009

§ 1. Formål

Formålet med denne forskriften er at forvaltningen av hjortevilt ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser.

Den lokale forankringen skal sikre at lokale samfunnsinteresser som næring, rekreasjon, samferdsel og liknende blir lagt vekt på. Hensynet til biologisk mangfold og skogproduksjon og skogforyngelse er særlig aktuelt å vurdere i forhold til overbeiting. Elgen er i stand til å påvirke vegetasjonen betydelig. Farer og ulemper i trafikken forårsaket av hjortevilt samt skader på jordbruk er andre områder som viltforvaltningen i tett samarbeid med andre sektorer må ta hensyn til.

Kommunenes egne målsettinger for utviklingen av hjorteviltbestandene bør utarbeides og vedtas gjennom kommunale og regionale planer. Det vil være hensiktsmessig at slike planer ikke blir statiske. Det er opp til kommunene selv hvordan målsettingene forankres i det kommunale systemet, men underkastes samme rulleringsregime som øvrige kommunale planer knyttet til planverk som kalles «Flytende Planer samt planverk «

§ 3.Mål for forvaltning av elg, hjort og rådyr

I Gratangen har vi i mange år hatt en høstingsverdig elgbestand, resterende hjortevilt arter er ikke aktuelle i Gratangen selv om det tid om annet har vært sett rådyr innen kommunegrensen er ikke bestanden i Troms jaktbar per dags dato.

Kommunen skal vedta mål for utviklingen av bestanden av elg, der det er åpnet for jakt på arten. Målene skal blant annet ta hensyn til opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på naturmangfold, jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane.

Det er viktig at målsettingene som vedtas er konkrete og etterprøvbare. De bør derfor være realistiske og ha en tidsramme slik at de kan evalueres i forhold til enkle kriterier. Kommunene har et stort ansvar for å minimere konflikten med andre interesser, som jordbruk, skogbruk, samferdsel og naturmangfold. Konkretisering av dette er viktige mål. Kommunens mål skal bidra til ivaretagelse av naturmangfoldet. Hjortevilt er en del av naturmangfoldet, samtidig som store hjorteviltbestander også kan skade naturmangfoldet.

Målsettingene for elgforvaltning i Gratangen kommune bør sendes på høring til nabokommunene, rettighetshaverne med bestandsplaner, grunneierlag, faglag innen landbruket, og fylkeskommunen. Kommunal målsetting for elgforvaltning vedtas av Viltnemda som er kommunens viltorgan.

Historikk

Elgen vandret inn i Midt-Troms fra øst rundt 1900-tallet. Fram til 1940 er det registrert 0 til 2 felte elg pr år. Men etter dette har det vært en relativt jevn økning i felt elg i Troms. Elgens betydning som biologisk fornybar ressurs har økt enormt.

Antall elg skutt under jakt (felt elg) og sett elg pr. jegerdag i Troms fylke i perioden 2000-2021. Sett elg pr. jegerdag er en indeks på bestandstettheten (antall elg pr. km²). Data fra Hjorteviltregisteret og SSB

Jaktår	Sum felte elg	Sett elg pr jegerdag
2000	1264	0,42
2001	1364	0,47
2002	1536	0,53
2003	1588	0,51
2004	1617	0,49
2005	1724	0,48
2006	1778	0,53

2007	1908	0,47
2008	1874	0,49
2009	1830	0,48
2010	2152	0,58
2011	2204	0,5
2012	2236	0,55
2013	2406	0,58
2014	2405	0,49
2015	2361	0,49
2016	2491	0,53
2017	2418	0,51
2018	2417	0,71
2019	2437	0,94
2020	2380	0,8
2021	2366	0,96
2022	2450	0,95
2023	2555	1,3

Tabell 1

Siden begynnelsen av 1970 tallet har antall felte elger i Troms blitt 8 doblet – fra ca. 200 dyr til over 1600 elger. Den kanskje største endringen i dette tidsrommet er innføring av rettet avskyting i 1981. (Det vektlegges da bl.a. å spare produksjonsdyr og legge en stor del av uttaket på kalv og ungdyr. Skogbruket har også innvirket positivt ved å avvirke arealer med gammelskog. På disse arealene har det kommet oppslag av verdifull vinterbeite).

Organisering

Fylkeskommunen har ansvaret på de fleste områder for de jaktbare viltartene, herunder hjortevilt i Troms. Dette innebærer at det for elg, hjort og rådyr er fylkeskommunene som har hovedansvaret på regionalt nivå, primært i rollen som tilrettelegger og koordinator.

Pedagogiske og økonomiske virkemidler er fortsatt viktige, og fylkeskommunene har en viktig rolle med å bygge opp den faglige kompetansen på lokalnivået, både hos kommunene og hos jaktrettshaverne. Kunnskap og vilje er avgjørende for å lykkes i den lokale forvaltningen.

Forvaltningsmål og styringsverktøy for elg

Fylkeskommunen har i samarbeid med Naturdata AS og NINA gjort vurderinger av elgbestandene i Troms. Fylkeskommunen vedtok i 2018 nye forvaltningsmål. Vurdering av elgbestandene i Troms 1990-2017. Forvaltningen av elg skal være kunnskapsbasert og kommunen bør i all hovedsak følge fylkeskommunes anbefalinger og tilrådninger.

Forvaltningsmål og styringsverktøy for Midt-Troms.

Det er utarbeidet forvaltningsmål og styringsverktøy for 3 områder, dvs. Midt-Troms, Kyst Troms og Nord-Troms. Gratangen Kommune tilhører Midt – Troms.

I 2014 ble det funnet flere døde kalver, spesielt i Midt-Troms, og obduksjon av kalvene tydet på at dødsårsaken var sult. Det ble også registrert svært høyt beitetrykk i deler av fylket. Midt- Troms ble den gang anbefalt en reduksjon i bestanden på 20-25%. Sett elg pr. jegerdag er etter dette redusert med 15%. Troms fylkeskommune sine anbefalinger (2018) er en videre reduksjon på 10 % (Tabell 1.6.2). Elgbestanden vil da være på omtrent samme nivå som 2001-2009. I Denne perioden så man ingen vesentlige endringer i slaktevekter eller rekrutteringsrater, noe som antyder at skogen produserte tilstrekkelig beite til å livnære bestanden gjennom vinteren.

Kommunalt viltorgan

Viltnemda er det kommunale organet for viltforvaltning. Viltnemda med kommunens egen viltkontakt er det utøvende og planmessige leddet i forvaltningen

Elgforvaltning i Gratangen kommune

Ordinære elgvald og bestandsplanområder:

Vald nr.1- Hilleshamn

Vald nr.2 Tjuvskjær

Vald nr.3 Foldvik

Vald nr.4. Laberg- Sortebeck

Vald nr.5/6 Elvenes/Haugen/Strømmen/Osevoll

Vald nr. 7 Øse

Vald nr. 8 Kvernmo

Vald nr. 9 Dalslett

Vald nr. 11 Åkenes-Årstein

Vald nr. 12 Hesjeberg

Vald nr.13 Selnes-Belnes-Løvdal

Vald nr. 14 Myrland-Grøsnes

Vald nr. 17 Fjordbotn-Moan

For jakta 2020 ble det gitt 36 fellings tillatelser fordelt på de 13 overnevnte valdene.

Valdoversikt i Gratangen for 2023

Vald nr.	Vald navn	Areal da	minsteareal	Antall tildelt	Antall felt
1	Hilleshamn	8217	5000	0	0
2	Tjuvskjær	9552	5000	1	0
3	Foldvik	19381	5000	3	2
4	Laberg/Sortebekk	22195	3500	6	6
5/6	Elvenes/Haugen/ Strømsnes/Osevoll	18667	3500	5	3
7	Øse	11247	3500	3	3
8	Kvernmo	7631	3500	2	2
9	Dalslett	7039	3500	2	2
11	Årstein/Åkenes	10773	3500	3	3
12	Hesjeberg	17603	3500	5	5
13	Selnes/Belnes/ Løvda	8045	5000	1	1
14	Myrland/Grøsnes	15453	5000	3	2
17	Fjordbotn/Moan	19483	3500	5	5
	Tellende areal totalt:	175286	Da.	39	34

Bestandsutvikling

En god metode for å følge med på utvikling i elgstammen, er ved sammenstilling av ulike indekser utledet fra jaktresultat og sett-elg skjema ført under utøvelse av jakta. I 2018 ble instruksen for registrering av sett elg (<https://hjorteviltregisteret.no>) endret. Endringen ble iverksatt av Miljødirektoratet etter anbefaling av NINA (Norsk institutt for naturforskning). Ny instruks betyr at alle observasjoner av elg skal rapporteres. Sett elg pr. jaktdagsverk vil derfor øke med ny instruks og gammel og nye indeksverdier vil ikke lenger være sammenlignbare. Det er derfor anbefalt å bruke indeksen felt dyr pr. jegerdag som alternativt mål på bestandsutviklingen i en overgangsperiode. (Felt elg pr. jegerdag vil ikke påvirkes av instruksendringen, og denne indeksen har vist seg å være et godt mål for bestandsstørrelse.)

Bestandsstørrelse / utvikling Gratangen forvaltningsområde

Jaktår	Felt pr jegerdag	Sett pr jegerdag	Sett ku pr okse	Sett kalv pr ku	Sett kalv pr kalvku	Prosent ku med kalv av alle kyr	Prosent felt okse av sette okser	Prosent felt ku av sette kyr	Prosent felt kalv av sette kalver	Antall jegerdager	Antall jaktfelt
2015	0,04	0,57	2	0,48	1,27	35,29	11,76	4,41	12,31	555	13
2016	0,055	1	1,57	0,86	1,39	59,2	8,11	2,3	10,07	513	13
2017	0,04	0,6	1,36	0,52	1,27	38,51	11,02	2,48	15,66	750	13
2018	0,051	1,03	1,51	0,93	1,54	60	3,68	5,37	7,33	583	12
2019	0,058	1,04	1,2	0,67	1,43	44,85	7,41	3,09	10	538	13
2020	0,055	1,08	1,07	0,4	1,04	38,65	4,15	4,35	15,66	548	12
2021	0,054	1,14	1,05	0,6	1,24	47,19	5,94	3,46	9,42	631	13
2022	0,089	1,31	1,45	0,98	1,47	54,49	11,38	3,93	11,39	437	11
2023	0,065	0,99	1,25	0,53	1,15	45,14	10	4	14,13	523	12

Antall dyr sett fordelt på kjønn og alder, samt registrert jaktinnsats og rapporteringsfrekvens for Gratangen kommune i perioden 2015 - 2023.

Kjønns sammensetning og reproduksjon:

Sett ku per okse viser kjønns sammensetningen for dyr som er ett år og eldre. Det er noe usikkerhet til hvor godt indeksen gjenspeiler de reelle kjønnsratene i bestanden fordi sannsynligheten for observasjon av kjønnene er ulik. Indeksen vil likevel mest sannsynlig gjenspeile utviklingen over tid. Sett kalv per ku viser hvordan produksjonen i elgbestanden utvikler seg. Eldre kyr er mer produktive enn yngre kyr. Endringer i rekrutteringsratene kan skyldes endringer i produktivitet, gjennomsnittsalder eller begge deler. Sett kalv per kalv ku (tvillingraten) viser hyppigheten av tvillingfødsler i bestanden. Indeksen gir også et bilde på alders sammensetningen av kyr. Dersom en stor andel av kyrne som sees har tvilling kalver tyder det på at en stor del av kyrne er fire år eller eldre. Indeksen kan variere mellom 1 - 2, hvor 1 betyr at ingen kyr har blitt observert med tvilling kalver, mens 2 betyr at alle kalveførende kyr har blitt observert med tvilling kalver.

Andre samfunnsinteresser

Bilpåkørsler

Hjorteviltregisteret har lagt til rette for registrering og kartfesting av fallvilt. En av de største ulempene med en stor elgstamme er risikoen for elgpåkørsler. Det er statistisk sammenheng mellom bestandstettheten og antall kollisjoner.

Det er registrert 6 påkjørsler av elg i 2020, 6 påkjørsler i 2021 og 10 påkjørsler hvorav 2 som ble avlivet i 2022. I 2023 er det registrert 1 påkjørsler i Gratangen kommune.

Skulle dette oppstå er det egen handlingsplan på for Gratangen Kommune (se vedlegg oppfølging vilt påkjørsler)

Jordbruk

Det finnes ingen gode registreringer av elgens påvirkning innen jordbruket. De siste årene er det ikke innmeldt skade forårsaket elg i Gratangen kommune.

Skogbruk

Konflikten mellom tradisjonelt skogbruk og høgt vinterbeitetrykk hos elg er velkjent. Konflikten kan oppstå spesielt der det plantes og pleies ung barskog. I tidligere år har det vært sendt inn søknad om uttak av flere dyr og som er tatt hensyn til, gjelder Labergdalen. Skogloven av 2005 § 6 viser til skogeiers plikt til å etablere tilfredsstillende foryngelse etter hogst. I samme lov § 9 vises det til kommunens ansvar som viltorgan for å sørge for en elgbestand der beitetrykket ikke er større enn at skogeierne kan utføre sin plikt.

Vinterbeite

I Midt-Troms er vinteren den begrensende årstiden for elgen. Det er derfor det tilgjengelig vinterbeite som i all hovedsak er avgjør størrelsen på elgbestanden. En forutsetning for en god og stabil elgforvaltning vil være å ha god beitekontroll i elgens vinterbeiteområder. I våre områder er det Bjørk, Selje, Rogn og Vier som er i all hovedsak Elgens vinterdiett.

Målsetting

En kommunal målsetting for elgforvaltningen skal være en rettesnor for både grunneierne og kommunen, og målene som settes skal være realistiske og etterprøvbare.

Viltnemda vil samarbeide om et interkommunalt samarbeide om et felles mål for hjorteviltbestanden og spesielt mellom Gratangen, Narvik og Lavangen og Troms fylkeskommunen.

Hovedmål

Gratangen kommune skal ha sunn og stabil elgstamme med god kondisjon, kjønns- og aldersfordeling. Elgstammen skal være bærekraftig i forhold til beitetilgang og biologisk mangfold. Kommunen skal sikre at bestanden av elg ikke er så stor at den forårsaker uakseptable effekter på andre samfunnsinteresser, næringer og arter. Her menes for eksempel hensyn til trafikk, jord- og skognæring, boligområder, private hageeiere og friluftsliv. Innenfor dette skal elgstammen forvaltes til beste for verdiskapningen i kommunen.

- Elgstammen ønskes for de neste 3 år stabilisert på dagens nivå.

Forvaltningsmessig er Gratangen en liten elgjakkkommune. Sett elg-data vil derfor på mange måter ha begrenset verdi i og med at det ligger et lite datagrunnlag bak opplysningene. Dette er imidlertid det beste grunnlaget en har for å kunne konkretisere målbare indekstall.

- Sett ku pr okse bør ligge på 1,3:1
- Sett kalv pr ku bør ligge over 0,7 og sett kalv pr kalveku bør minimum være på 1,3
- Andel felte okser over 2,5 år bør ikke overstige 25 %
- Andel felte kyr over 2,5 år bør ligge i intervallet 15-20 %
- Andel felte kalv/ungdyr bør ligge mellom 60-70 %
- Andel elgpåkjørsler gjennom jaktåret bør ikke utgjøre mer enn 5 % av felte dyr
- Fellingsprosenten bør ikke falle under 80 %
- En bør unngå for stor andel felte hanndyr, maks 60 %

Rapportering og håndheving

Definisjoner ([Forskrift om forvaltning av hjortevilt](#))

Hjortevilt: Elg, hjort, rådyr og villrein.

Jaktrettshaver: Retten til å jakte på egen eiendom tilhører grunneier hvis ikke annet er bestemt, jf. viltloven § 27

Minsteareal: Begrepet har to rettsvirkninger.

1) Størrelsen på det tellende arealet som normalt skal ligge til grunn for hver fellingstillatelse som jaktrettshaverne har krav på.

2) Arealstørrelsen på det minste sammenhengende området som offentlig myndighet kan godkjenne som et vald. Minsteareal fastsettes av kommunen gjennom lokal forskrift for elg, hjort og rådyr

Tellende areal: Tellende areal er det arealet som legges til grunn ved tildeling av fellingstillatelser.

Vald: Det geografiske området som kommunen har godkjent for jakt på en eller flere hjorteviltarter, og som får tildelt fellingstillatelse fra kommunen. Vald er den enheten som rapporterer fellingsresultater til det offentlige.

Jaktfelt: Dersom et vald deles opp av jaktrettshaverne, for eksempel slik at flere jaktlag får tildelt hvert sitt jaktområde, kalles disse jaktfelt. Jaktfeltet er den geografiske enheten som rapportering av sett elg/sett hjort gjelder for.

Det er din plikt å melde fra om påkjørt dyr

Du skal straks stanse og hjelpe personer og dyr som er kommet til skade, og delta i de tiltakene som uhellet gir grunn til.

Følg denne sjekklista:

1. Få oversikt over eventuelle skadde personer, og gi førstehjelp.
2. Ring 113 dersom akutt hjelp er nødvendig.
3. Ring Politiet på 02800 og meld fra om påkjørselen.

Varslingsplikten gjelder uansett om du er med eller uten skyld i trafikkuhellet.

- Merk påkjørselsted – dette for å kunne spore skadede dyr.
- Følg aldri etter et skadet dyr selv. Det kan både være farlig og vanskeliggjør ettersøkshundens arbeid.

§ 12. Plikter ved trafikkuhell.

Enhver som med eller uten skyld er innblandet i trafikkuhell, skal straks stanse og hjelpe personer og dyr som er kommet til skade, og for øvrig delta i de tiltak som uhellet gir grunn til. Denne plikt har, om det er nødvendig, også andre som er i nærheten eller som kommer til stede.

§ 4. Hjelpeplikt

Enhver som påtreffer et dyr som åpenbart er sykt, skadet eller hjelpeløst, skal så langt mulig hjelpe dyret. Dersom dyret er et dyr fra dyrehold eller storvilt, og det ikke er mulig å yte god nok hjelp, skal eieren eller politiet varsles umiddelbart.

Kommunens ansvar og plikt

Iverksette og gjennomføre ettersøk av skadet hjortevilt. Varsle politiet hvis det går ettersøk langs trafikkert vei. Varsle politiet dersom det kan bli aktuelt å løsne skudd i tettbebygde områder.

Kommunens varslingsliste

Oppdatert liste fins til enhver tid hos politiet

Ved på skyting skal følgende rapportskjema brukes:

Se vedlegg